

LUTHERSK KIRKETIDENDE

TEMA: DÅPSLITURGI

LEDER

DÅPEN I FOKUS

ARTIKLER OG INNLEGG

KORSTEGNET - EN REMINISSENS AV
OLJEN I DÅPSLITURGIEN?

DÅPEN SOM HENDELSE OG SOM
PROSESS

OMSORGPERSPEKTIVER I DÅPSLITURGI
OG DÅPSPRAKSIS

DÅP ER ET VERB

UENIGHET OG VRANGLÆRE I

SAMLIVSETIKKEN

KIRKESPLITTENDE?

SØNDAGSTEKSTEN

ASKEONSDAG

1. SØNDAG I FASTETIDEN

2. SØNDAG I FASTETIDEN

FRA BISPEDØMMERÅDENE

DÅPEN I FOKUS

”Nå orker jeg ikke høre flere ganger at dåpstallene går ned! Går det ikke an å ta feil av, og jeg kjente at jeg skammet meg litt. Selv om det denne gangen var en annen enn jeg, som med trist stemme med nedoversving hadde fortalt om de dårlige dåpstallene under prekenen – for å være aktuell, antar jeg, eller for å gi et eksempel på verdens generelle skjeve gang og kirkens spesielle vei mot undergangen. For jeg har jo gjort det, jeg også, snakket om dåpstallene som synker, også i prekener. ”Og hva hjelper det, egentlig?” spør min opphissede samtalepartner delvis meg og delvis vegen, ”Hva i all verden kan jeg gjøre med de dåpstallene?”

Dåpen er på en eller annen måte alltid i fokus når man er prest – men på litt forskjellig måte, til forskjellig tid.

En periode gjaldt det, ikke å snakke om dåpen på en slik måte at det ble altfor vanskelig for de ytterst få i skoleklassen eller barnegruppa som ikke var døpt. Det kunne jo komme rent som et sjokk det, for noen at de ikke var døpt, som jenta som helt himmelfallen utbrøt da det kom fram at hun ikke var døpt; ”Ga dokk mæ namn som ein sau?!” Å snakke høyt og tydelig om det store dåpen inkluderer oss i, har jo alltid denne slag-siden at noen da kan kjenne på at de nettopp ikke er inkludert i dette store, men er så sorgelig utenfor.

I en periode var det også flere egenproduserte hoder som ble dynket i dåpsvann, og i dobbelt-rollen som mor og prest fikk oppfølgingen av

dåpen ny aktualitet, og erfaringen om hvor mye som kan gå galt her, ble ekstremt utvidet.

Så har dåpen også fokus som noe som skal gjøres og gjennomføres på beste vis i en preste-virkelighet, sammen med så veldig mye annet. Alle dåpssamtalene, disse møtene som kan være så fulle av travelhet og prat om bleieutslett og søskensjalousi, og som likevel, noen ganger, åpner opp en dør inn til noe større. De skal også rekkes, av både prest og foreldre, innimellom alle andre ting. Alle dåpene som skal fordeles i og utenfor gudstjenestene, på en slik måte at vi aldri blir lei av å ta imot skrikende, sovende eller måpende babyer, løftet høyt opp. ”Her er Kristine. Vår søster i Kristus. Ta godt imot henne!” Dette skal ikke gjøres hverdagslig, for det er jo ikke det. Det er

Dåpen er på en eller annen måte alltid i fokus når man er prest.

stort, og det må merkes at det er stort – hver gang, selv når du står der med en sokk av hver, og morgenskrangel før du gikk hjemmefra, står på repeat i bakhodet, to av fadderne er atskillig mer opptatt av å bli fotografert enn å følge med på noe som helst, dette er bare dåpsbarn nummer tre av fem, og akkurat nå skriker faktisk alle sammen. Selv da må det merkes at det er stort.

Å være opptatt av dåpen er altså langt mer enn å være opptatt av dåpstall. Selv om det selvfølgelig også må få oppmerksomhet (dog ikke i alle prekener!). ”I min barselgruppe er vi veldig få som skal ha dåp,” hører jeg stadig, og bunken med brevene til fireåringene som er tilhørende Den norske kirke (enn så lenge), vokser seg grad-

vis høyere enn bunken med brevene til de fire-åringene som er døpt. Sånn er det her jeg er nå.

Utfordringen med synkende dåpstall blir adressert på diverse fora der prester møtes, noen ganger på en slik måte at god refleksjon kommer i gang, andre ganger til å miste motet av, og atter andre ganger blir kirkens utfordringer lagt fram på en måte så man kan bli litt flau. For problemet er jo ikke først og fremst at hvis ikke dette snur, så blir det så få medlemmer igjen i kirken *at vi kanskje ikke har jobb!* Ærlig talt – det blir vel å begynne å feil ende? Men at så mange finner sin kirke så lite relevant (?) at de ikke vil bære sitt barn til dåp, hva kan vi gjøre med det? Eller hva er det som gjør at dåpen velges bort? Klart vi må se mer på det, og det vil nok også bli gjort framover.

Så kommer dåpen i fokus på en annen måte når nye problemstillinger oppstår, som raskt synkende dåpstall, og også her kan det være nyttige ting å ta med seg. Som fokus på hvordan vi inviterer til dåp; kanskje må vi ut av våre trygge hus, ut for å banke på dører helt på ordentlig for å være sikker på at tilbudet om dåp komme fram – helt hjem? Fokus på hvordan vi gjør det lett for foreldre å komme med barna sine til dåp, eller å komme selv til dåp, som ungdom, voksen eller til og med som svært godt voksen. Finnes det hindringer vi trenger å hjelpe folk til å overkom-

Finnes det hindringer
vi trenger å hjelpe folk til
å overkomme, hindringer
vi er ubevisste på?

me, hindringer vi er ubevisste på?

Så skal vi fortsette å ha fokus på dåpen, se og oppleve stadig nye sider ved den. Nettopp fordi dette med dåp er så stort, så må vi nettopp her også være opptatt av det helt lille, nemlig hvert eneste ord vi bruker i dåpsliturgien. I evalueringen av gudstjenestereformen har mange gitt uttrykk for at Ordning for dåp i hovedgudstjenesten 2011 ikke har fungert godt. Endret dåpsliturgi skal behandles av Kirkerådet i januar 2017, og revidert forslag fra Nemd for gudstjenesteliv er nå sendt ut på høring, med tanke på å få det tilbake innen juni 2016. Noen av de foreslåtte endringene, og bakgrunnen for dem, kan du lese mer om i artiklene av Karl Olav Sandnes og Harald Hegstad i

dette nummeret av Luthersk Kirketidende. Sjur Isaksen skriver om omsorgsperspektivet i dåpen og Jan Terje Christoffersen minner oss om at dåpen er en handling i sine artikler – viktige aspekter i en ordglad kirke. Alle artiklene springer ut av arbeidet med MFs høringsuttalelse til dåpsliturgien.

God lesning!

ANNE GRETE LISTRØM
ANNE.GRETE.LISTRØM@OSLO.KIRKEN.NO

LK HAR FÅTT NYTT KONTONUMMER

Bladets administrasjon har fått en rekke reaksjoner på at det kontonummeret som står på de utsendte fakturaene, er et annet enn det som står bak på bladet. I forbindelse med at Lunde Forlag AS overtok LK for et drøyt år siden, er bladets økonomi inngått i det nye eierforlagets, noe som også innebærer nytt kontonummer. Dette ble dessverre ikke kommunisert tidnok til bladets administrasjon. Fra og med dette nummer står det riktig kontonummer, 8220.02.93882, bak på bladet.

Vi har også fått reaksjoner på at når man betaler over nettbank, får man opp at kontonummeret tilhører bladet "Fast Grunn". Dette er en feil hos banken, og det arbeides med å rette den. Kontoen tilhører Lunde Forlag AS.

Vi vil også gjøre oppmerksom på at de som ikke ønsker å fornye abonnementet for 2016, må melde fra om dette senest 29. januar. Etter denne dato vil mottatte numre i 2016 bli fakturert til enkeltnummerpris.

KORSTEGNET – EN REMINISENS AV OLJEN I DÅPSLITURGIEN?

AV KARL OLAV SANDNES
KARLO.SANDNES@MF.NO

Dette bidraget tar utgangspunkt i samtaler om Kirkerådets høringsdokument (2015) om dåpsliturgien. I liturgien av 2011 heter det: ”Jeg tegner deg med det hellige korsets tegn † til vitnesbyrd om at du skal tilhøre den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og tro på ham.” I forslaget som er til høring heter det: ”Jeg tegner deg med det hellige korsets tegn †. Du skal tilhøre den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus.” Komiteen som forberedte Det teologiske Menighetsfakultets høringsuttalelse fant samlet at forslaget språklig sett trengte forbedring. I samtalen om dette kom det frem et forslag: ”Jeg tegner deg med det hellige korsets tegn † som et tegn på at du tilhører den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og tror på ham.”

Formuleringen førte til en fruktbar debatt om hva som faktisk ligger i denne handlingen, og om det er saksvarende å endre formuleringer som synes å peke frem mot dåpsvannet og fremtiden utover det, til å konstatere (faktum) at man tilhører Kristus på et tidspunkt i liturgien hvor dåpsvannet ennå ikke er gitt. Også spørsmålet om presensformuleringen ”tror” var heldig, ble drøftet.

Denne artikkelen tar utgangspunkt i samtalen jeg selv var en del av, og vil reflektere ut fra tidlig kristen dåpspraksis om det er saksvarende å uttrykke tilhørighet til Kristus på dette punkt i dåpshandlingen. Når det gjelder dåpspraksis i ur- og oldkirken, bør vi straks si at vi ikke bør tenke endimensjonalt om den. Slik praksis var ikke ensartet, men varierte både fra sted til sted og gjennom tidene.¹ I dette mangfold vil jeg hente frem noen sentrale perspektiv som vi finner flere steder i de praksiser som utviklet seg.

Under ledelse av daværende professor David Hellholm (Teologisk Fakultet, UiO), deltok jeg i arbeidet som førte frem til *Ablution, Initiation and Baptism* (2011). Jeg husker godt vårt første samvær i arbeidsgruppen i Roma der Hellholm innledet det hele med å si omtrent følgende: ”Det første vi må gjøre når vi skal arbeide med tidlig kristen dåpspraksis og teologi, er å legge bort det vi er vant med fra vår egen tid, nemlig at dåpshandlingen er over i løpet av noen minutter.” Med det mente han å si at dåpen tidlig var omgitt av flere symbolhandlinger som ikke var ment som pryde, men som hørte med og konstituerte handlingen som dåp. Dersom vi i hovedtrekk angir en maksimumsvariant, basert på flere kilder – den dokumenterer altså ikke allmenn bruk – ser bildet slik ut:

Forberedelse: Undervisning, faste, bønn, eksorsismer.

Prebaptismale riter: Bønn over oljen, eksorsismebønner, avkledning, salving (i øst).

Dåpen: Neddykking, overøsing, spørsmål og svar.

Postbaptismale riter: Salving (i vest), håndspåleggelse, melk og honning, bønn med menigheten (Fader Vår), den første nattverd med de troende, brød, vin og vann.

Til sammen utgjorde denne rikdom av symbolhandlinger (pre- og postbaptismale) det som mange av kildene kalte for ”seglet”.² Mange reminisenser av oldkirkelig dåpspraksis, eksorsismen, mottagelse (kysset), den første bønn (FV) nattverden, og oljen – selv om den i tidlig kristen praksis er vanskeligere å plassere, fordi det er flere tradisjoner, både pre- og postbaptismale.

DÅP OG SALVING

Ifølge Apg 10,37–38 ble Jesus ”salvet av Gud med Hellig Ånd og kraft” da han ble døpt av Johannes i Jordan. Slik oppsummerer Peter i Kornelius sitt hus det som de synoptiske evangelier formidler narrativt (Mark 1,9–10; Matt 3,16–17, Luk 3,21–22 jfr. 4,1.14.18). Fortellingene om Jesu dåp viser alle at Ånden er knyttet sammen med at Gud erklærer ham for å være Sønn: ”Du er min Sønn, den elskede ...” (Mark 1,10 med paralleller). Vi ser altså at det er en sammenheng mellom dåp, Ånd og det å kalles Guds barn. Slik taler også Paulus om det i Gal 4,1–6 som oppsummerer nettopp hva det er å være døpt ”til Kristus.” Her er det særlig Ånden som står i fokus. I andre tekster skriver Paulus om Ånden som en salving (1 Kor 1,21–22).³ Med tanke på å forstå salvingens rolle i kristen dåpsteologi og praksis, er det viktig at Jesu dåp dannet modell.⁴ Som eksempel kan nevnes bøn-
nen over dåpsvannet i Johannes aktene:

”Vår Far som er i Himmelen, hellige dette vannet, og la dem som døpes her, bli rensset for all urenhet, og la dem motta din hellige Ånd i dåpen. Ja, Herre, hellige dette vannet med din stemme, den som lød over Jordan og pekte ut vår Herre Jesus, og sa: ’Dette er min elskede Sønn, i ham har jeg min glede. Hør ham.’ Du som var ved Jordan, er også her.”⁵

Det er derfor ikke til å undres over at salving var en viktig del av tidlig dåpspraksis, gjerne knyttet til mottagelsen av Ånden. Nærstudier av de eldste liturgiske tekster samt relevante tekster viser at salving med olje forekom både før og etter dåpen, slik det blant annet kommer til uttrykk i den *Apostoliske tradisjon* som tradisjonelt har vært knyttet til Hippolyt i Roma tidlig i 3. århundre,⁶ men som nyere forskning nå løser både fra Roma og Hippolyt, og dermed også ser på som en tekst satt sammen av deler av ulike alder og herkomst.⁷

Thomasaktene (ca. 230 e. Kr.)⁸ er illustrerende med tanke på salvingens som del av selve dåpsriten. Selv om fortellingene i seg selv er legendariske, er de likevel troverdige med tanke på det de forutsetter av liturgisk praksis.⁹ Her fortelles om Mygdonias dåp. Hun sier til Thomas: ”Gi

meg Jesu Kristi segl!” (121) ”Seglet” er i dette skriftet, som i andre skrifter fra tidlig 3. århundre av, en betegnelse på dåpshandlingen med alle de symbolhandlinger som til sammen dannet denne handlingen. Thomas bringer da brød, vin og olje. Salven påføres Mygdonias kropp i form av et korstegn, som symbol på korsets kraft. Uten at det sies direkte, er nok salven påført på en måte som er inspirert av tekster som Åp 7, 3 og 9,4 som taler om Guds barn som har Guds segl i pannen. Det er verdt å merke seg at ”seglet” i Åpenbaringsboken er nært knyttet til det å høre Lammet til, og å ha hans ”navn” skrevet på sin panne (14,1,9). Disse tekstene knytter til Esek 9,4 og 6 som igjen henter opp det beskyttende blodet som ble påført dørene til Guds folk i Egypt (Exod 12).

Både oljen og korset kommer ifølge *Thomasaktene* fra oliventreet; det er slektskap mellom dem. Korsets kraft til frelse og beskyttelse ligger i treets ”frukt”, oljen. Etter å være blitt salvet, blir Mygdonia døpt i en kilde og deltar så i sin første nattverd.¹⁰ Først når alt dette er skjedd, sier Thomas til henne: ”Du har mottatt seglet og fått evig liv.” Det er flere slike fortellinger i *Thomasaktene*. Sammen viser de at korstegnet med olje formidler og gir del i korset velsignelser, og er en integrert del av dåpshandlingens flere ledd, som når klimaks i at den dømte innlemmes i nattverdfellesskapet.

Oljen og korstegnet er altså mer enn en preambel til vannet. I noen miljøer, særlig i Syria, var oljen og korstegnet viktigere enn vannet i dåpsriten. Filips evangelium (Nag Hammadi)¹¹ kan tjene som eksempel. Her bekreftes sammenheng mellom oljen og korset; dessuten sies det at salvingen er viktigst fordi det er ”på grunn av den vi kalles kristne, ikke på grunn av vannet” (74). Språklig er denne påstanden helt riktig. Her uttrykkes det nemlig at salvingen – gjerne utført som et korstegn – er bakgrunnen for navnet ”kristen”, som jo språklig sett betyr å være ”salvet”. Dermed uttrykker handlingen også samhörigheten med Kristus som bærer navnet ”Salvet”. Theofilus, biskop i Antiokia (død 180 e. Kr.), skriver i sitt skrift *Til Autolykus* 1.12: ”Vil du ikke bli salvet med Guds olje? Vi kalles faktisk

‘kristne’ nettopp fordi vi er salvet med Guds olje”.

OPPSUMMERING

I vår kirkes dåpsliturgi har vi bevart et ledd og en handling som knytter seg til en lang tradisjon i kirken: Korset tegnes med olje over den som døpes. Uten at oljen faktisk nyttes – slik den er i eksempelvis ortodokse kirker – har likevel vår liturgiske praksis tatt vare på sammenhengen olje og kors som fremheves. Særlig fremhever vår tradisjon korsmerkingen som uttrykk for tilhørighet til Kristus. Handlingen uttrykker altså hvordan man blir Guds barn. Mitt poeng er ikke at oljen fysisk sett skal inn i liturgien, men jeg har villet sette dette leddet inn i en historisk sammenheng. Vår liturgi står på skuldrene til vår eldste kristne søsken. Artikkelen er på sett og vis også en ”stemmeforklaring”, hvorfor jeg mener det er mulig å si at vi tilhører Kristus også før vannet. Det er dåpsriten samlet som virkeliggjør og manifesterer det vår kirke mener om dåp, ikke bare vannet. Å låse dåpstenkningen til vannet, blir problematisk både fordi det kan bygge opp under en elementmagi, og fordi det bidrar til en ekklesiologisk tenkning hvor vannet er alene definerer kirken.

¹ Se Paul F. Bradshaw, *The Search for the Origins of Christian Worship: Sources and Methods for the Study of Early Liturgy. Second Edition* (Oxford: Oxford University Press, 2002).

² Karl Olav Sandnes, ”Seal and Baptism in Early Christianity” i David Hellholm m.fl., *Ablution, Initiation and Baptism: Late Antiquity, Early Judaism, and Early Christianity Bd. II* (Berlin, Boston: De Gruyter, 2011), 1441–81.

³ Det er usikkert om dette allerede her sikter til dåpen; se Sandnes (1446–50). Det er i hvert fall sikkert at fra 200-tallet av blir flere av termene i disse tekster brukt som dåpspråk.

⁴ Hans Kvalbein ”The Baptism of Jesus as a Model for Christian Baptism: Can the Idea be Traced back to the New Testament?” *Studia Theologica* 50 (1996): 67–83; Maxwell E. Johnson, *The Rites of Christian Initiation: Their Evolution and Interpretation. Revised and Expanded Edition* (Collegeville, Minn.: Liturgical Press, 2007), 7–17, 57–59.

⁵ E.C. Whittaker and Maxwell E. Johnson, *Documents of the Baptismal Liturgy* (Collegeville, Minn.: Liturgical Press, 2003), 25–26.

⁶ Svensk oversettelse finnes i *Hippolytus, Den apostoliske traditionen*. Översatt och kommenterad av Anders Ekenberg (Uppsala: Katolska Bokförlaget, 1994).

⁷ Se Anders Ekenberg, ”Initiation in the *Apostolic Tradition*” i Hellholm m.fl. David Hellholm m.fl., *Ablution, Initiation and Baptism: Late Antiquity, Early Judaism, and Early Christianity Bd. II* (Berlin, Boston: De Gruyter, 2011), 1011–50.

⁸ *New Testament Apocrypha Vol. II*. Edited by William Schneemelcher and R. McL. Wilson (Louisville, Ke.: Westminster John Knox 2003).

⁹ Sandnes 1467–74.

¹⁰ Til uttrykket ‘den første nattverd’, se Karl Olav Sandnes, ”Den første nattverd: Et oldkirkelig apropos til dåpen,” *Ung Teologi* 42/43 (2010): 5–12.

¹¹ *The Nag Hammadi Library. Translated into English under the editorship of James M. Robinson* (Leiden: Brill, 1977).

DÅPEN SOM HENDELSE OG SOM PROSESS.

NOEN REFLEKSJONER OM BRUKEN AV TIDSADVERBET "NÅ" I DÅPSLITURGIEN

AV HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

Blant de ledd som er tematisert i høringen om ny dåpsliturgi, er ordene som kommer etter overøsing med vann. I gjeldende liturgi lyder disse ordene på følgende måte:

Den allmektige Gud har nå gitt deg sin hellige Ånd, gjort deg til sitt barn og tatt deg inn i sin troende menighet. Gud styrke deg med sin nåde til det evige liv. Fred være med deg.

I Kirkerådets Høringsforslag til Revidert ordning for dåp i hovedgudstjenesten (2015) er dette foreslått endret til:

Den allmektige Gud har nå gitt deg sin hellige Ånd, født deg på ny og tatt deg inn i sin troende menighet. Gud styrke deg med sin nåde til det evige liv. Fred være med deg.

Endringen handler altså om at henvisningen til at den dømte er blitt Guds barn, er erstattet av en henvisning til den nye fødsel. Diskusjonen om denne endringen skal jeg ikke gå inn på i denne artikkelen, heller ikke utvalget av andre dåps-teologiske motiver. Jeg vil derimot gå inn på den tidsdimensjon som ligger i utsagnet, slik den kommer til uttrykk gjennom oppbygningen av leddet og gjennom bruken av tidsadverbet "nå".

FRA VELSIGNELSE TIL ERKLÆRING

Slik leddet er formulert i dåpsliturgien fra 2011, er det identisk med dåpsliturgien av 1981. I revisjonen av 2011 ble det altså ikke gjort noen forandring av dette leddet. Forandringen er imidlertid stor i forhold til 1920-liturgien der det heter

Den almægtige Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som har gjort dig til sit barn i den hellige daab og taget dig ind i sin troende

menighet, han styrke dig med sin naade til det evige liv! Fred være med dig!

Jeg har ikke undersøkt hvilke refleksjoner som lå bak endringen i 1981. Som en kan se, er de dåps-teologiske motivene utvidet noe ved at tanken om åndsmeddelelsen i dåpen er lagt til de to opprinnelige motivene (å bli Guds barn og å bli en del av den troende menighet). Den største forandring ligger likevel i selve oppbygningen av leddet. I 1920-versjonen har den først og fremst form av ønsket om Guds velsignelse, der henvisningen til det som har skjedd i dåpen, er uttrykt gjennom en bisetning. I denne setningskonstruksjonen knyttes det som skjer i dåps-handlingen, sammen med Guds fortsatte nåde-handling med den dømte, helt fram til det evige liv.

I 1981-versjonen er imidlertid denne setningskonstruksjonen klippet i to. Dermed endrer den også sin karakter. Fra å knytte sammen dåps-handlingen med Guds fortsatte handling innledes leddet nå med en erklæring om hva som har skjedd. Gjennom bruken av tidsadverbet "nå" bestemmes dette rent punktuelt; det vises tilbake til den nettopp avsluttede overøsing. Deretter følger et velsignelsesønske som viser til Guds fortsatte virke, men disse to delene er ikke knyttet sammen på samme måte som i 1920-versjonen.

Hva som var begrunnelsen for dette grepet, vet jeg, som sagt, ikke. En mulig antakelse er at man ville løse opp en lang setningskonstruksjon gjennom å dele den i to setninger, og forenkle gjennom å bytte ut "i den hellige daab" med "nå". Endringen har imidlertid ikke bare språklige og stilistiske konsekvenser, men representerer også

en forskyvning i det teologiske innhold. Det dåpsteologiske spørsmål som her aktualiseres, er hvordan en skal forstå forholdet mellom dåpen som hendelse og dåpen som prosess.

ØKUMENISKE PERSPEKTIVER

Ulike dåpsteologiske posisjoner kan plasseres i et kontinuum ut fra hvor stor vekt de tillegger hver av disse aspektene. Kirkesamfunn med et sakramentalt dåpssyn har på den ene siden understreket dåpen som hendelse, at det skjer noe avgjørende i dåpen når det gjelder formidling av frelse. Kirkesamfunn med et mer symbolsk dåpssyn har derimot i større grad forstått dåpen som en henvisning til noe som like mye skjer før eller etter dåpen.

I dette spennet har en luthersk dåpsteologi klart plassert seg på den sakramentale siden og understreket dåpens rolle som frelsesformidlende. Samtidig var det et anliggende for reformatorene i større grad enn katolsk sakramentsteologi å understreke dåpen som livslang prosess. Det kommer f.eks. til uttrykk i Luthers forklaring til dåpen i Lille katekisme når han spør hva som er "meningen med vanddåpen", og svarer: "Det betyr at den gamle Adam i oss skal druknes ved daglig anger og bot og dø med alle synder og onde lyster, og at derimot daglig skal fremkomme og oppstå et nytt menneske, som skal leve evig for Gud i rettferd og renhet." Også i Store katekisme er han opptatt av å understreke at dåpen omfatter hele den kristnes liv. Den som har falt fra, trenger derfor ikke noe nytt frelsesmiddel, men må vende tilbake til sin dåp.

Selv om det fortsatt er stor uenighet mellom ulike kirkesamfunn i dåpsteologien, har det i vår tid likevel skjedd en tilnærming som tidligere var utenkelig. Denne tilnærmingen kommer ikke minst til uttrykk i dokumenter fra Faith and Order, som *Baptism, Eucharist, Ministry* (1982) og *One Baptism: Towards Mutual Recognition* (2011). Et viktig element i denne tilnærmingen er en fornyet forståelse av hva det innebærer at dåpen er et sakramentalt tegn. Som et slikt tegn viser dåpen ut over seg selv, samtidig som den gir del i det den peker på. En annen måte å uttrykke dette på er at dåpen er et løfte som bærer opp-

fyllelsen i seg. Dåpen formidler altså frelses-gavene, men ikke på en endelig og avsluttet måte. Den viser framover både til resten av den døptes liv og til den eskatologiske oppfyllelse. En slik tilnærming har vært viktig for den økumeniske tilnærming i forståelsen både av dåpen og av nattverden. I dåpsteologiens sammenheng har vi sett at baptistiske teologer har utviklet en mer sakramental forståelse av dåpen, mens tradisjonelt sakramentale kirkesamfunn i sterkere grad har kunnet understreke dåpens karakter av prosess.

En utvikling i mer sakramental retning ser vi også i metodistisk teologi, noe som bl.a. var en forutsetning for avtalen "Nådens fellesskap" mellom Den norske kirke og Metodistkirken i Norge (1994). Her heter det bl.a.:

Dåpen er en handling med tegn-karakter. Den er mer enn et synlig tegn som bare viser til Guds nærvær i verden. Den rituelle handling har og gir virkelig del i dette nærvær. Derfor er dåpen et virkekraftig tegn. (16)

Det betyr at man også fra et luthersk perspektiv kan tenke seg at Gud handler også forut for dåpen, altså at det som skjer i dåpen som hendelse og som prosess:

Lutheranerne tror også at Guds nådige handling gjøres gjeldende for dåpen. Av nåde og faderlig godhet holder Gud hele sin skapning ved lag og verner den mot alt ondt. Dette forhindrer ikke at lutheranerne legger særlig vekt på at dåpen er nødvendig til frelse, fordi dåpen er den grunnleggende meddelelse til det enkelte menneske av Guds frelseshandling i Kristus. Selv om lutheranerne understreker dåpens nødvendighet, innebærer det ikke at de sier at den udøpte er utenfor Guds nåde og kjærlighet. (20)

En annen side ved dåpens tegn- og løftekarakter er at dens innhold må mottas i tro. Selv om dåpens løfte står fast fra Guds side uavhengig av den enkeltes tro, forutsettes det at gaven tas imot i tro for at dette løftet skal få sin (foreløpige) oppfyllelse. For reformatorene var oppgjøret med tanken om at dåpen virket bare ved at den ble utført (ex opere operato), et sentralt anliggende.

Leddene som kommer etter overøsningen i Den norske kirkes dåpsliturgi, legger i sin nåværende

form all vekt på dåpen som hendelse. Ikke minst skjer dette gjennom begrepet ”nå”. En kan nesten si at det er en form for ”realisert eskatologi” som langt på vei avsvækker dåpens karakter av løfte. Gjennom henvisningen til at den dømte er tatt inn i den ”troende menighet”, bevares riktignok sammenhengen mellom dåpen og troen.

LITURGIER FRA HISTORIEN OG ANDRE KIRKER

Det er her interessant å se i hvilken grad en slik formulering finnes i andre lutherske dåpsliturgier – for å se om den kan oppfattes som et nødvendig uttrykk for en luthersk dåpsteologi.

I Luthers utkast til dåpsliturgi i Taufbüchlein (1526) heter det:

Der Almechtige Gott und vater unsers herrn Jesu Christi der dich anderweyt geporn hat durchs wasser und den heiligen geist und hat dir alle deine sunde vergeben der stercke dich mit seiner gnade zum ewigen leben. Amen. (sitert etter Clemens-utgaven, bd 3, s 316) [oversettelse: Den allmechtige Gud og vår Herre Jesu Kristi Far, som har født deg på nytt ved vann og Den hellige ånd og har tilgitt alle dine synder, han styrke deg med sin nåde til det evige liv. Amen]

Her har ordene etter dåpen ikke karakter av en konstatering eller en erklæring, men av velsignelse. Ordet ”nå” mangler.

Også i Kirkeritualet av 1688 (sitert etter opptrykk av 1826) har ordene den samme grammatikalske struktur, men her er ordet ”nu” kommet inn:

Den almægtige Gud, vor Herres Jesu Christi Fader, som dig nu haver igjenfødt formedelst Vand og den Hellig Aand, og haver forladt dig alle dine Synder: han styrke dig med sin Naade til det evige Liv. Amen. Fred være med dig! Amen.

I liturgien av 1889 lyder det omtrent likedan. Først i 1920-versjonen er man tilbake til Luthers versjon uten tidsadverb. I tillegg har altså det ekklesiologiske momentet kommet inn (”taget dig ind i sin troende menighet”), mens henvisningen til syndsforlåtelsen er tatt ut.

I Folkekirken i Danmark der revisjonsiveren tradisjonelt har vært mindre enn i Norge, ligger man svært nær kirkeritualet fra 1600-tallet. Her har ordene fortsatt mer karakter av velsignelse enn av konstatering:

Den almægtige Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som nu har genfødt dig ved vand og Helligånden og skænket dig syndernes forladelse, han styrke dig med sin nåde til det evige liv! Han bevare din udgang og indgang fra nu og til evig tid! Amen.

(www.folkekirken.dk)

Til sammenlikning er den svenske versjonen helt annerledes. Den mangler enhver karakter av erklæring, men har i stedet form av en bønn:

Livets Gud, oppfyll NN med din helige Ande, och hjälp honom att dag för dag leva i sitt dop. (www.svenskakyrkan.se)

KONKLUSJON

Jeg har i denne artikkelen vist at tidsadverbet ”nå” ikke er noen nødvendig del av ordene etter dåpen. At ordene er formulert så ensidig som en erklæring, er relativt nytt i 1981-liturgien og har sammenheng med at setningskonstruksjonen er delt opp. Også teologiske og økumeniske overveielser kan peke i retning av en formulering som i større grad åpner opp for et prosessuelt perspektiv på dåpen. Ved siden av å vurdere selve setningskonstruksjonen i dette leddet, kan man komme et stykke på vei gjennom å erstatte ”nå” med ”i dåpen”.

OMSORGSPERSPEKTIVER I DÅPSLITURGI OG DÅPSPRAKSIS

AV SJUR ISAKSEN, FØRSTELEKTOR I PRAKTISK TEOLOGI, MF
SJUR-ISAKSEN@MF.NO

INNLEDNING

På hvilke måter kan dåpen forstås og erfares som omsorgshandling i kirken?

Nest etter den kommunale helsestasjonen er trolig kirken den institusjon i samfunnet som møter flest foreldre med nyfødte barn. Kirken har, både i teori og i praksis, et ønske om å være en ikke-diskriminerende innbyder til dåpsritualet. Det betyr at vurderinger av foreldrenes beskaffenhet og omsorgsevne ikke skal bidra til en utvelgelse av hvilke barn som kan døpes. Dåpen er åpen for alle som ber om denne tjenesten fra kirken, og som svarer ja til den forpliktelsen dåpsliturgien legger opp til. Det betyr også at foreldre med ulik grad av omsorgsevne og bakgrunn for å ivareta barns behov kommer til kirken.

OMSORGSPERSPEKTIVER I DÅPSLITURGI

Teologi og lære uttrykkes i vår kirke både gjennom Skriften, bekjennelsesskriftene og liturgiene. En analyse av formuleringene og endringene i vår dåpsliturgi fram mot dagens ordning (2011) vil kunne si noe om de omsorgsperspektiver som er nedfelt i de liturgiske tekstene. Omsorgsperspektivene vil kunne tematisere både Guds omsorg i den sakramentale handlingen og foreldre, faddere og kirkens omsorgsansvar slik det uttrykkes ved døpefonten og i formaningen etter dåpshandlingen. Denne analysen kan i neste omgang gi innspill til den revisjon av dåpsliturgien som sikter mot endelige vedtak i 2017.

Guds omsorg for barnet er uttrykt på flere måter. 1920-liturgien som er en ordknapp liturgi, har denne formuleringen i dåpskollekten bedt fra alteret: *"Herre Gud, himmelske Fader! Du som*

nådig har lovet oss at du vil være vår Gud og våre barns Gud, og vise din miskunnhet mot slekt etter slekt, vi takker deg fordi du lar oss komme til deg i den hellige dåp alt mens vi er barn, og deri giver oss syndenes forlatelse, liv og salighet, og samler oss i din kristne kirke." Her er altså påminningen om Guds løfter og miskunnhet en viktig del av bønnen, primært knyttet til frelse og syndenes forlatelse.

Denne kollektbønner er videreført i 1977-liturgien, men bare som et valgfritt alternativ når dåpen finner sted etter gudstjenesten. Guds omsorg, som skapelsesteologisk størrelse, kommer lite fram i denne liturgien. Det er vannet som nådens kilde, samt en dobbel understreking av dåp som gjennfødelse, som framheves i bønnen ved døpefonten. I 1977-liturgien er det fortsatt dåpshandlingens frelseskarakter som dominerer, i minst like stor grad som i 1920-liturgien.

Da dåpsliturgien fra 1977 skulle revideres, var det særlig to endringsønsker som sto høyt i bevisstheten. Det første var den daværende ordningens mangel på takk. Det var et savn at liturgien ikke åpnet for å takke for barnet i seg selv, eller for det nye livet som er skapt. Dette henger nøye sammen med det andre, et underbetont skapelsesteologisk perspektiv i liturgien. Men det som i enda større grad berører vår problemstilling, er innføringen av et mer eksplisitt omsorgsperspektiv, knyttet både til Guds omsorg for barnet og til det omsorgsansvaret foreldre, faddere og menighet tar på seg. Mellom lesningen av fortellingen om Jesus og barna (Mark 10,13–16) og dåpsbefalingen (Matt 28,18–20) er det i 2011-liturgien plassert en takkebønn, med to alternativer. Begge disse bruker ordet omsorg eksplisitt, henholdsvis om menneskers om-

sorg for dåpsbarnet og om Guds omsorg for dåpsbarnet:

A:

ML/L | Evige Gud, du har skapt oss i ditt bilde, og i dåpen kaller du oss ved navn.

Vi takker deg for *NN / dette barnet / disse barna / dem*, som skal døpes i dag.

Hold din vernende hånd over *henne/ham/dem*.

Gi kjærlighet og visdom til alle som har del i ansvaret og omsorgen for *henne/ham/dem*.

Gud, hør vår bønn.

M | Amen.

Eller B:

ML/L | Barmhjertige Gud,

vi takker deg for livets store under og for *NN/dette barnet/disse barna/dem*, som skal døpes i dag. Takk for at du i dåpen gir oss et hjem i din kirke på jorden.

Bevar *henne/ham/dem* i din omsorg,

og gi henne/ham/dem fremtid og håp.

Gud, hør vår bønn.

M | **Amen.** (Gudstjenesteboken 2011: Dâp i hovedgudstjenesten s 2)

Det er heller ikke bare i takkebønnen at omsorgen uttrykkes tydeligere enn før. Også formaningen til foreldre og faddere har skjerpert dette motivet:

Dere er vitner om at NN/disse barna er døpt med den kristne dåp. Sammen med vår menighet og hele kirken har dere fått del i et hellig ansvar: å vise omsorg for henne/ham/dem, be for henne/ham/dem og hjelpe henne/ham/dem til å bruke Guds ord og delta i den hellige nattverd, så hun/han/de kan leve og vokse i den kristne tro. (Gudstjenesteboken 2011: Dâp i hovedgudstjenesten s 5f)

Oppsummerende kan det hevdes at omsorgsperspektivene i dåpsliturgien omhandler både forsikringer og formaninger. Det forsikres om Guds omsorg gjennom påminningen om løftene og den sakramentale nåde. Det formaneres til menneskelig omsorg gjennom påminningen om det felles ansvar som legger på foreldre, faddere og menighet. Disse perspektivene er styrket, både språklig og saklig i 2011-liturgien. Når liturgien igjen skal revideres fram mot Kirkemøtet 2017, vil disse formuleringene igjen bli satt i spill.

OMSORGPERSPEKTIVER I DÅSPRAKSIS

Ovenfor har vi drøftet ulike omsorgsperspektiver som ligger i eller kan legges i dåpens teologi og liturgi. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig å framheve dåpens innholdside. For sårbare familier må disse innholdsmomentene også *formidles* på en troverdig måte, og ikke minst ledsages av handlinger som korresponderer med dette innholdet. Et eksempel kan være fellesskapsdimensjonen i dåpen. Hvis en tale om dåpen som velkomst til et fellesskap primært ledsages av erfaringen av manglende gjestfrihet eller tilstedeværelse fra menighetens side, vil praksis undergrave teori. Vanligvis vil erfaring trumfe velment tale. I det følgende skal vi se nærmere på hvordan dåpsteologi kan utfoldes i en lokal kirkelig kontekst, slik at omsorgen ikke bare blir en teoretisk og innholdsmessig størrelse, men også få et synlig og merkbart uttrykk i menighetens dåpspraksis.

Kirkens tjenester ved dåp, vigsel og begravelse får gjennomgående en positiv vurdering blant kirkens medlemmer. Av de medlemmene som har valgt dåp for sine barn, svarer 75 % at erfaringene med kirkelige handlinger har påvirket forholdet til kirken på en positiv måte. Men også blant de kirke-medlemmene som ikke har valgt dåp, rapporterer mer enn halvparten at kirkens håndtering av dåp, vigsel og begravelse positivt har styrket deres forhold til kirken. Selv i denne gruppen er det bare 6 % som sier at kirkens forvaltning av disse ritualene har påvirket deres syn på kirken i negativ retning (Høeg og Gresaker 2015: 50–52). Med andre ord: Betydningen og kvaliteten av kirkens ritualpraksis ved dåp, vigsel og begravelse får en positiv vurdering. Likevel tror vi at det er et større potensial i kontakten med dåpsfamiliene enn det som tas ut i de fleste menigheter. Noe av dette potensialet knytter seg også til denne bokas tema, nemlig omsorgen for de barna og de familiene som har særskilte utfordringer.

Dåpsamtalen som sjelesørgisk hendelse

Arenaer for omsorg er i betydelig grad knyttet til relasjoner preget av tillit. Både å gi omsorg og å ta imot omsorg forutsetter i hovedsak en åpenhet

og en kommunikasjonsituasjon der man er vendt til hverandre. Likesom dåpsliturgien har elementer av forsikringer (om Guds omsorg) og formaninger (om å gi barnet omsorg), så vil en dåpsforberedelse i kirken ha de samme elementene. Men denne kommunikasjonen er altså helt avhengig av å skje i en tillitsfull atmosfære. I kirkens dåpspraksis er det dåpssamtalen som i størst grad legger til rette for et slikt tillitsoppbyggende arbeid. Da vil man også kunne anta at de fleste prester har en oppmerksomhet overfor de spesielle omsorgsbehov som kan bli avdekket i et slikt møte.

Dåpssamtalens eventuelle tematisering av og undervisning i omsorgsperspektiver overfor spedbarn, kan imidlertid også potensielt forstyrre formidlingen av dåpens gave som ubetinget nåde. Dette kan skje der det ikke tydelig nok blir oppfattet at kirken vil være en partner og en støtte i omsorgen for og oppdragelsen av barnet. Hvis kirken, slik den ofte er blitt, assosierer for tett med de maktinstanser i samfunnet som både kontrollerer og har sanksjonsmuligheter overfor enkeltmennesker, så blir evangelieformidlingen vanskeliggjort.

Fadderskap og dåpsverter – en utvidet omsorgsforpliktelse

Begrunnelsen for ordningen med faddere ved barnedåp er sammensatt. Den er heller ikke statisk eller forankret i en tidløs, autorisert ordning. Tradisjonelt har fadderskapet en todelt funksjon. Fadderne er vitner om at dåpen har funnet sted, i fall dette senere skulle trekkes i tvil. Samtidig tildeles fadderne et særskilt medansvar for å følge opp den forpliktelse til opplæring i troen, som foreldre påtar seg ved døpefonten. Liturgien skiller ikke mellom foreldres, fadders og kirkens ansvar for dette:

L | Vil foreldre og faddere reise seg.

Dere er vitner om at *NN / disse barna* er døpt med den kristne dåp. Sammen med vår menighet og hele kirken har dere fått del i et hellig ansvar: å vise omsorg for *hennel/ham/dem*, be for *hennel/ham/dem*, lære *hennel/ham/dem* selv å be og hjelpe henne/ham/dem til å bruke Guds ord og delta i den hellige nattverd, så *hun/han/de* kan leve og vokse i den kristne tro.

I den lokale menighets dåpspraksis kan kirken del av ansvaret materialiseres. Det skjer gjennom trosopplæringen. Men det starter allerede ved døpefonten, gjennom menighetens forbønn og deltakelse. Her er det mulig å se for seg en utvidet fadderordning i menighetens egen regi. Hvis det i menigheten ble oppnevnt dåpsverter for hvert enkelt barn, vil disse kunne ha en rolle som støtte for dåpsfamilien umiddelbart før dåpen, under gudstjenesten og i etterkant av dåpen. Disse vil kunne representere menighetens omsorg på en forpliktende måte over et begrenset tidsrom. For de familier som trenger ekstra støtte i sin ivaretagelse av barnet, vil en slik praksis kunne være et velkomment diakonalt bidrag som styrker kirken troverdighet som partner i oppdrageransvaret.

Å løfte fram barnet

Tidlig på nittitallet innførte noen prester en praksis der det enkelte dåpsbarn ble løftet fram og opp, gjerne av presten selv, og ønsket velkommen som en ny søster eller bror i fellesskapet. Formuleringene som ble brukt, var ikke nedfelt i noen liturgi og kunne variere i innhold og omfang. Denne nye ordningen ble umiddelbart populær, både blant dåpsforeldre som opplevde at barnet deres fikk oppmerksomhet, og av menighetene som opplevde en mer personlig og dynamisk sakramentsforvaltning, med større nærhet til barnet. Praksisen ble imidlertid også kritisert, blant annet av Bjørn Sandvik, i et innlegg i Vårt Land i 2004: *Sandvik mener prester dominerer liturgien for mye. Han er også kritisk til at mange prester viser fram dåpsbarnet for menigheten etter dåps handlingen. Han kaller dette en "nussifisering" av gudstjenesten, som framhever prestens særstilling.* (VL 17.mars 2004)

Da dåpsliturgien av 2011 ga rom for en slik presentasjon av barnet, var dette mer en justering av gjeldende praksis enn innføring av noe nytt. Ordningen er ikke en fast del av ritualet og det gis heller ikke sterke føringer for hvordan presentasjonen skal foregå. Hvordan dette gjøres, er imidlertid ikke uten betydning. Det er avgjørende at barna presenteres likt og nøytralt og at ikke det enkelte barn kommenteres på sin oppførsel eller sitt utseende. I så fall står presentasjonen i fare for å torpedere sin intensjon, nemlig å understreke barnets umålelige verdi, uansett beskaffenhet.

DÅP ER ET VERB

AV JAN TERJE CHRISTOFFERSEN, LEKTOR I LITURGIKK, MF
JAN.T.CHRISTOFFERSEN@MF.NO

I LY AV MØRKET

Etter snart 25 år som prest har jeg med meg et hundretalls erfaringer av dåp. Få ting har vært like meningsfulle i prestedtjenesten som å stå i dette brennpunktet. I denne sammenhengen skal jeg nøye meg med én enkeltstående hendelse. Den handler om Julia, 14 år og konfirmant. Julia ble døpt i en gudstjeneste litt utenom det vanlige.

Konfirmantene i Tønsberg hadde gjennom flere år vært med å skape pilegrimsgudstjenesten "Lavransmessen" sammen med ungdommene i Tønsberg domkirkes jentekor. Dette året hadde ikke jentekoret anledning til å delta. Ut av denne situasjonen vokste idéen om en annerledes pilegrimsmesse, ikke i domkirken, men utendørs, ikke ved nattverd, men med dåp. Vi skulle feire gudstjeneste med dåp i Thaulowhullet i Tønsberg.

"Thaulowhølet", for uinnvidde, er stedet hvor Thesbiteatret hver sommer spiller Shakespeare. Det er et steinbrudd planlagt brukt som vannbasseng for en by som siden middelalderen har vært kjent for sparsom tilgang på ferskvann. Byingeniør Thaulows prestisjeprojekt holdt dessverre ikke vann, det heller. Såret i terrenget ble i tiår stående som eksempel på et stykke mislykket ingeniørkunst, inntil det for 15 år siden ble gjenoppdaget av Thesbiteatret. Noe vann har imidlertid aldri blitt brakt inn i Thaulowhullet, ikke før i denne skumringsgudstjenesten våren 2009, som samlet seg rundt en pilegrim med medbrakt vann fra *Mariakilden* på Kjelle, konfirmanten Julia og hennes følge.

Bildene fra gudstjenesten er sterke og klare.

Steinveggene og mørket sluttet seg omkring oss. Fakler ble tent. Vannet ble nennsomt båret fram av pilegrimsfølget av ungdommer og tømt over i et gedigent bakstetrau som raskt viste seg å lekke som ei sil. Det fikk tjeneste som døpefont. Forrettet sto vi i ring om Julia med sin hvite kappe. "Vil du sammen med denne menigheten bekjenne forsakelsen og troen som du døpes til?" "Ja," lød det høyt og tydelig. "Vil du bli døpt til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og leve i den kristne forsakelse og tro?" "Ja." Stemmen skar gjennom mørket og levnet ingen tvil. Dette var et hellig øyeblikk – ikke bare for Julia, men for oss alle. Og slik er det med all dåp. Denne gangen var det bare så mye lettere å gripe det, ikke med hodet, først og fremst, men med kroppen. Der og da forsto vi noe av det Nikodemus som kom til Jesus om natten, tilsynelatende ikke forsto. Der og da fikk vi alle et glimt av Guds rike.

Det *var* en annerledes dåp, men ikke mer annerledes enn at hendelsen var en påminnelse om hvordan dåp i kirkens første tid må ha artet seg. Ofte var dåpen lagt til påskenatten slik Tertullian ved inngangen til 200-tallet kan fortelle. I ly av mørket steg dåpskandidatene ned i dåpsbassenget hvor de ble dykket under tre ganger mens de bekjente sin tro på den treenige Gud. Så steg de, i analogi med Romerbrevet 6, opp igjen til et nytt liv med Kristus. Som nyfødte mennesker ble de kledd i skinnende hvite drakter og salvet med olje som et pant på Helligåndens gave og som et tegn på at enhver som er reist opp av dåpens bad er "en utvalgt slekt, et kongelig presteskap, et hellig folk" (1 Pet 2,9). Lampene,

tent av nødvendighet, ble selv tegnbærere for denne natten som var lys som dagen, for ildstøtten som viste vei gjennom ødemarken mot landet som fløt av melk og honning, for oljelampene de kloke brudepikene bar på vei mot bryllupsfesten. Derfra gikk vandringen fra badet til bordet. I møte med forsamlingen ble de nydøpte ble møtt av hellige kyss sammen brød de brødet og fikk, som de første vitnene, møte den oppstandne (Luk 24). Feiringen var en forsmak på den festen alle troende venter på.

Det var disse bildene og denne fortellingen som ble så mye klarere for oss denne vårvelden i Tønsberg. Det var denne pilegrimsvandringen fra badet til bordet også Julia ble en del av. Noen ganger må vi ut av kirkehuset for å oppdage kraften i de handlingene vi forvalter i våre mange kirkehus fra søndag til søndag. Det handler om å ta handlingene på alvor.

DÅP ER ET VERB

Ordningen for dåp er igjen til behandling i Den norske kirkes organer. Som medlem av *Nemnd for gudstjenesteliv* har jeg denne gangen selv hatt en viss rolle i opprakten til den siste høringen. Nemnda vil også motta kirkerådsadministrasjonens innstilling til vedtak i forlengelse av høringen. Jeg har noen ting jeg særlig vil se etter. Viktigst for meg har vært å bidra til at forståelsen av dåpen som handling blir styrket. *Dåp er et verb*.

Dette er et anliggende jeg deler med Trond Skard Dokka som gir en grundig gjennomgang av ordningen fra 2011 i boken *Gudstjeneste a la carte* (Verbum 2015), som jeg har vært med å redigere. Skard Dokka ser betoningen av dåpen som handling som et kjennetegn ved luthersk teologi; jfr. hvordan Luther selv formulerte sitt syn på dåpen i *Taufbüchlein* (1526) og andre steder. Form og innhold henger på det nøyeste sammen. Når ordene favner det handlingene formidler, så finner vi tilbake til grunnlaget for en liturgisk orden som vi både kan si er sant luthersk og samtidig favner et sentralt bibelsk og fenomenologisk anliggende. Når handlinger og ord snakker samme språk, får vi del i samklang mellom tegn og tydning, som gode liturgiske ordninger kjennetegnes av.

For ordningen som akkurat har vært ute på høring, får dette konsekvenser for to forhold.

Det ene gjelder selve ordene vi utmeisler i skrift og tale. De må ha den samme uttrykkskraften som handlingene. Dette innebærer blant annet om å gi handlingsordene, *verbene*, plass. Verbene er kroppslige. Handlingsordene påkaller følelser og rommer minner. Merete Thomassen og Sylfest Lomheim understreker dette i boken *Når dere ber* (Verbum 2013). Godt liturgisk språk har mer tilfelles med journalistens kort-hugne nyhetsmeldinger enn med forsiret poesi eller forvaltningens snirkelspråk som lenge satte standard. Liturgi er imidlertid ikke først og fremst tekst, men tale. Meningen skal høres. Det betyr, heter det i *Når dere ber*: Styr unna pronomen og preposisjoner. Vær forsiktig med gentiv-s og substantivering av verb ("delaktighet, trofasthet, tålmodighet"). Det vi derimot ikke må spare på, er verb, substantiv og enkle adverbialer. Det er ord som åpner og skaper bilder, slik vi blant annet finner det i Jesu lignelser: "Himmeleriket er likt med en skatt som var gjemt i en åker." (Matt 13,34) Sylfest Lomheim viser til hva Hieronymus som omsatte Bibelen fra hebraisk og gresk til latin, skal ha sagt: "Når en skal omsette bibelspråk og annet høyverdige språk, må en se på overflaten og tolke i dypet." I det formelle og ytre skal språket framstå enkelt og likefram. Skattene er gjemt i dypet.

Det er bred enighet om en slik forståelse som Thomassen og Lomheim gir uttrykk for, innenfor den liturgiske fornyelsesbevegelsen. Det liturgiske fornyelsesprogrammet om å *gå til kildene* (ad fontes) handler blant annet om å ta oppgjør med forståelsen av at liturgi primært er tekst. En slik tilnærming lar seg imidlertid forklare. Boktrykkerkunsten gjorde det mulig å trykke gudstjenestebøker som aldri før. Konfesjonelle stridigheter ble i stigende grad ført innenfor de liturgiske tekstene selv. Sentraliseringen av kirkemakten førte til at den liturgiske teksten søkte legitimitet av det forvaltningsapparatet som satt med den liturgiske myndigheten. Ikke noe av dette var til fordel for det liturgiske språket. Bildene ble byttet ut med begreper.

En som allerede i studiedagene gjorde meg

oppmerksom på dette, var Sallie McFague med boken "Speaking in parables" (Fortress Press 1975). Språket vårt er fullt av døde metaforer. Begreper er døde metaforer, *utstoppede fugler*, som gjør oss i stand til å studere dem, dissekere dem og beskrive dem uten av de flyr avgårde i en retning vi ikke hadde forutsett. Liturgisk språk som fullt ut skal la seg etterprøve systematisktologisk, fortrekker gjerne utstoppede fugler. Da skjer det ikke noe uforutsett. Men kanskje skjer det ikke noe i det hele tatt, for hvordan kan døde metaforer skape liv? Det Sallie McFague omtaler som *radical metaphor*, har mye til felles med det "til kildene-programmet" som den liturgiske fornyelsesbevegelsen har tatt til orde for. Alt for mye liturgisk arbeid har gjennom tidene skjøvet oppmerksomheten fra ånden til bokstaven, og det er i bibelsk forstand, som kjent, ikke uproblematisk (2 Kor 2,6). Denne forskyvingen fra det talte til det skriftlige har også ført oss bort fra kroppene våre og handlingene, fra *det levde ordet*.

Dette er det andre vi må være oppmerksomme på når ordningen skal revideres. Ord som *beveger oss*, kommer gjerne fra mennesker som selv er i *bevegelse*. Liturgi er i første rekke handling.

En av pionerene for denne reorienteringen av liturgien var Dom Gregory Dix. Dix er særlig kjent for sitt arbeid med nattverdbønnen. I boken *The Shape of the Liturgy* (1945) foreslo Dix å plasserer innstiftelsesordenes handlingsord – *tok, takket, brøt, ga* – i sentrum for utviklingen av nye nattverdbønner. Gordon Lathrop har latt seg inspirere av dette. Lathrop henviser til innskriften på en kirkeklokke i Wisconsin (Lathrop 2005). I norsk språkdrakt lyder innskriften: "Til badet og bordet, til bønnen og ordet, jeg kaller deg." Dette er noe av den samme *til rotteneiltørningen* som vi finner hos Dix. Som Dix retter Lathrop fokus mot liturgiens primærhandlinger i et fornyelsesprogram som handler om å *gjøre symbolene større*. Lathrop forstår dette som essensen av den lutherske nådemiddelforståelsen. Det er disse grunnleggende handlingene Gud har knyttet sine løfter til. Dåp er først og sist et verb.

FORSLAGET TIL NY LITURGI

Den nye ordningen for dåp har hatt lang inkubasjonstid. Helt fra starten av har Nemnd for gudstjenesteliv forsøkt å gi dåpen som handling økt oppmerksomhet. Det har vært krevende. Det handler etter mitt syn om at det til syvende og sist alltid vil være *en liturgisk tekst* som blir sendt ut på høring. Umerkelig endrer vi synsvinkel fra handling til ord, fra muntlig tale til skriftlig uttrykk. Selv de beste hensikter ved å forbedre den liturgiske teksten kan da føre til at vi mister grepet om dåpshandlingens grunnleggende fenomenologiske bestemmelse: Dåp er et verb.

Det siste runden med ordningen i Nemnd for gudstjenesteliv og Kirkerådet har igjen synliggjort denne utfordringen. For medlemmene av Kirkerådet var det særlig nemnda forslag om å utelate Joh 3,16 fra ordningen, som påkalte oppmerksomhet. Kirkerådets flertall ville at *den lille bibel*, som kom inn i dåpsliturgien i 1981, fortsatt skulle være med. Dette ble begrunnet "folkepedagogisk", som det heter i høringsdokumentet. I tillegg skulle inkluderingen av skriftordet bidra til å sette dåpen inn i en større frelseshistorisk sammenheng. Her er det grunn til å være på vakt. Joh 3,16 presenteres i innledningen til liturgen under overskriften "Mottakelse til dåp". Presten som på forsamlingens vegne hilser dåpsfølget, gjør det med bibelord som etterlater et spørsmål om barn som ikke blir døpt går fortapt. Hører dette hjemme i en *mottakelse*? Er det dette vi ønsker å si? Det som driver dåpen fram, er handlingene, og handlingene er preget av tillit til en nådig Gud. *Vi bærer barna og oss selv fram for Gud. Vi reiser oss* som tegn på vår vilje til å forplikte oss. *Vi bekjenner* kirkens felles tro. *Vi samler oss* omkring kilden med det levende vannet. *Vi lar rikelig med vann risle* over hodet til den som bøyer seg fram, som tegn på nåden som Gud lar regne over oss mennesker. Og når vi *løfter opp* den dømte, erfarer vi tydeligere enn noen gang at vi selv for Guds skyld er blitt det tegnet som dåpen skaper: "Dere er verdens lys. Dere er jordens salt." Vi kan med rette kalles Guds barn.

Dette er hva handlingene forteller oss. Ordene som skal tolke tegnet, må ha den samme enkle,

retoriske kraften. Ennå trenger vi å luke. Ennå er det for mange genitivforbindelser: ”mørkets makt, lysets barn, nådens kilde, dåpens vann, korsets tegn, dåpens nåde, troens strid, kjærlighetens vei”. Ennå er språket for snirklete. Ennå opplever jeg at ordningen i for stor grad drives fram av overskriftene i teksten, mer enn handlingene vi utfører. Men det er i første rekke handlingene som skaper mening. Det var det som gikk opp for oss denne vårkvelden mellom grøtteveggene i Thaulowamfiet. Der og da framsto Julia selv som tegnet på det vi tror dåpen skaper. Hun ble et vitne om den Gud som gjør alle ting nye. Vi så og trodde.

LITTERATUR:

- Balsnes, Christensen, Christoffersen, Mosdøl 2015. *Gudstjeneste a la carte. Liturgireformen i Den norske kirke*. Oslo: Verbum akademisk.
- Bradshaw, Paul F 2002. *The Search for the origins of Christian worship*. London: Copyright Paul F. Bradshaw.
- McFague, Sallie 1975. *Speaking in Parables. A study in Metaphor and Theology*. Philadelphia: Fortress Press.
- Thomassen, Lomheim 2014. *Når dere ber. Om liturgisk språk og utforming av bønner til gudstjenesten*. Oslo: Verbum.
- Lange, Vogel (ed.) 2005. *Ordo: Bath, Word, Prayer, Table. A Liturgical Primer in honor of Gordon W. Lathrop*. Akron Ohio: OSL Publications.

luther

Harald Hegstad
GUD, VERDEN OG HÅPET
INNFØRING I KRISTEN DOGMATIKK
 379,-

Hvem er Jesus Kristus? Hva betyr det at mennesket er skapt i Guds bilde? Hva kjennetegner det kristne fellesskapet? Dette er bare noen av de spørsmålene en grunnbok i dogmatikk forsøker å besvare. Boken behandler de ulike temaene med utgangspunkt i Bibelen, redegjør for hvordan kirkens lære har blitt formulert gjennom historien og drøfter hvordan kristen tro best kan formuleres i dag.

Boken tar utgangspunkt i luthersk kirkelig tradisjon, men i større grad enn tidligere fremstillinger reflekterer boken over dagens økumeniske situasjon. Alle som vil ta et dypdykk i kristen tro, vil ha stor glede av boken.

Denne boken er et viktig og solid bidrag til studiet i dogmatikk. Boken anbefales som en oppdatert og gjennomarbeidet innføring i hovedtrekkene i kristen tro og lære.

Jan-Olav Henriksen, professor i systematisk teologi, Det teologiske Menighetsfakultet.

Gud, verden og håpet gir en god innføring i hva evangelisk-luthersk kristen tro kan være i dagens norske kontekst: Klart strukturert, godt valgte problemstillinger, rik på troens forankring i Skriften og informert av nyere økumenikk. Et godt valg for førsteårsstudenter i teologi/religion eller andre med interesse for skolering til kirkelig tjeneste.

Gunnar Innerdal, førsteamanuensis i systematisk teologi, NLA Høgskolen

www.lutherforlag.no

UENIGHET OG VRANGLÆRE I SAMLIVSETIKKEN

AV AV KNUT ALFSVÅG, JOACHIM GRÜN, SVERRE LANGELAND OG DAG ØVIND ØSTERENG
KNUT.ALFSVAAG@MHS.NO / JOACHIM.F.GRUN@GMAIL.COM / LANGELAND.SVERRE@GMAIL.COM/
DAGOSTERENG@GMAIL.COM

Det er viktig å kunne skille mellom vranglære og teologisk uenighet. Harald Hegstad gjør dette til et hovedpoeng i sin leder i Luthersk Kirketidende nr. 22, som også er gjengitt i Dagen 18.12. Når han skal anvende dette på den aktuelle debatt om den nye samlivsetikken, blir resultatet imidlertid misvisende, og grunnen til det er at Hegstad gjengir den argumentasjonen han tar avstand fra, på en måte som ikke er sakssvarende.

Når spørsmålet om vranglære i det hele tatt er blitt tatt opp i forbindelse med den nye samlivsetikken, skyldes det at mange oppfatter det slik at det å likestille samkjønnet samliv med det tradisjonelle ekteskapet mellom mann og kvinne er i strid med grunnleggende etiske prinsipper i Guds ord. De prinsippene det her dreier seg om, er tilordningen av det seksuelle samliv til det livslange ekteskapet med fruktbarhet som ramme og målsetning. Når en bryter med dette, tar en seksualiteten ut av dens gudgitte kontekst og reduserer den til en sosial konstruksjon. Samtidig åpner en for bruk av reproduksjonsteknologi som klart svekker barnets rettigheter ved at en bevisst bryter sammenhengen mellom barnets biologiske og sosiale kontekst. Mye av dette skyldes kulturens usunne forhold til seksualitet i sin alminnelighet og angår derfor slett ikke bare de homofile. Her skjerpes imidlertid problemet ved at seksualitetens tilordning til ulikheten mellom mann og kvinne, som i bibelsk sammenheng også gis den funksjon at den speiler ulikheten mellom Gud og menneske, erstattes av menneskets selvcentrerte jakt på likhet.

Fordi det er dette som er rammen om det spørsmålet vi her diskuterer, konkluderte de bis-

koper som utredet dette i 1997, samlet med at sidestilling av homofilt samliv med heterofilt ekteskap er “i strid med grunnleggende etiske prinsipper i Bibelen og må anses som kirkesplittende vranglære”. Biskopene var altså i 1997 enige om at et standpunkt som svarer til det Bispemøtet nå sier, plasserer seg selv utenfor det som kan forsvares som kristen samlivsetikk, og begrunnelsen de anfører for denne konklusjonen, er i alt vesentlig den vi her har anført. Dersom Hegstad vil fastholde den konklusjon at Bispemøtet i 1997 var på ville veier, bør han altså la de generelle overveielser som skriftsyn og syndsforståelse ligge og gå inn på realiteten i argumentasjonen, som knapt er blitt mindre aktuell i mellomtiden. Da vil det også være mulig å forstå hvorfor biskopene i 1997 og vi i dag konkluderer med at det her foreligger vranglære.

Det er imidlertid ikke bare interessant å se på argumentene mot de foreslåtte endringer; det er også viktig å se på hvordan det nye standpunkt er begrunnet. I forhold til det som er problemstillingen nå, altså den kirkelige anerkjennelse av det samkjønnede ekteskapet, og som biskopene i 1997 altså samlet avviste, så det særlig to resonnementer som anføres, antidiskrimineringsresonnementet og samlet-kirke-resonnementet.

Det første, som særlig framføres av Åpen Folkekirkelike, sier at en ikke bør skille mellom ulike former for seksuell utfoldelse. Det er et resonnement det er vanskelig å ta helt alvorlig. En seksuell relasjon mellom mennesker av samme og forskjellig kjønn er to helt forskjellige ting.

Det andre, som er det som framføres av Hegstad og dagens biskoper, fører fram til den på-

stand at Den norske kirke uansett uenighet ikke kan anses som læremessig splittet. Det virker som denne konklusjon står fast uansett hvilke argumenter som anføres for eller imot; til støtte bruker en da de argumenter som til enhver tid er for hånden.

Hegstads viktigste argument er at etter en luthersk forståelse, altså *Confessio Augustana* artikkel 7, er kirkens enhet knyttet til evangelieforkynnelsen og ikke til lovforståelsen. Uenighet om samlivsetikken er derfor ikke relevant i forhold til spørsmålet om kirkens enhet. Når Hegstad leser den lutherske bekjennelse slik, tar han den imidlertid ut av dens historiske kontekst; Luther er meget skarp i sin kritikk av dem som på hans tid mente at forståelsen av loven var teologisk irrelevant. Det er han fordi han forstår den kristne lære som en helhet. En kan ikke, som tilhengerne av den nye samlivsetikken gjør, ta ut viktige deler av den kristne skaperetro uten å ende opp med en vesentlig annerledes helhetsforståelse. Det er vanskelig å forstå hvordan noen kan mene at en avvisning av samlivsetikken i de nytestamentlige formaninger kan bidra til å frem-

me den inkarnasjonsbestemte skapelsesteologi som er dens ramme og fundament. Inntil en begrunnelse for et slikt standpunkt eventuelt er lagt fram, står derfor den konklusjon urokket at den alternative samlivsetikken faktisk ikke er forenlig med den nytestamentlige kristologi, og dermed med evangeliet.

Det eneste realistiske i den nåværende situasjon er derfor etter vår oppfatning å akseptere at Den norske kirke nå er splittet i to fløyer som gjensidig forstår hverandre som vranglærende, og så legge dette til grunn for en dialog om hvordan vi kan leve med hverandre i gjensidig anerkjennelse av hverandres positive intensjoner, og uten at den ene part på noe punkt skal kjenne seg overkjørt av den andre. Det ville kunne gjøre splittelsen i Den norske kirke til et pilotprosjekt som på sikt kunne tjene kirkens enhet i betydelige større grad enn tilslørende tåkelegging. Det forutsetter imidlertid evne og vilje i Den norske kirkes lederskap til å la konklusjonene bestemmes av argumentenes holdbarhet og relevans. Og så langt har det skortet på begge deler.

luther

Sigbjørn Ravnåsen ÅND OG HÅND.

Hans Nielsen Hauges etikk for liv og virke
249,-

Industrigründer, storbonde, skipsmegler, forkynner, brennevinbrenner og forfatter. Den bemerkelsesverdige skikkelsen Hans Nielsen Hauge startet Norges første folkebevegelse og la ifølge flere historikere grunnlaget for vårt moderne demokrati.

Hvilken betydning har Hauge-arven. Hva kan vi lære av ham i dag? Boken gir en oversiktlig innføring i Hans Nielsen Hauges liv og tanker, ikke minst hans innsats for å skape verdier og arbeid for fattigfolk. Hauges etiske tenkning har fått ny relevans i en tid med større behov for etisk kompetanse i næringslivet. I denne 2. utgaven bidrar flere dyktige forskere med aktuelle problemstillinger i lys av Hans Nielsen Hauges etikk, deriblant filosof **Henrik Syse**, professor **Guttorm Fløistad** og **førsteamanuensis Per Ingvar Haukeland**. Har litteraturliste.

«Hauges etikk anerkjenner menneskets skapertrang og den motivasjonen som ligger i å utgjøre en forskjell for seg selv og samfunnet rundt.»

Henrik Syse, filosof, forfatter og seniorforsker ved PRIO

www.lutherforlag.no

KIRKESPLITTENDE?

RESPONS PÅ LEDERARTIKKEL I LUTHERSK KIRKETIDENDE

AVEGIL MORLAND, FØRSTEAMANUENSIS VED NLA HØGSKOLEN
EGIL.MORLAND@NLA.NO

Harald Hegstad (HH) innleder sin oppsummering av det turbulente år 2015 (lederartikkel i LK 22/15) med en setning som skal stå uomtøst: ”Den norske kirke er dypt splittet i synet på homofilt samliv og ekteskap.” Konklusjonen hans er likevel: ”Så lenge man står sammen om evangeliet om Guds frelse i Jesus Kristus, bør ikke det [at noen spørsmål må overlates til den enkelte kristnes samvittighet å avgjøre] gjøre kirkelig enhet umulig.” Dette skrives i en situasjon der DnK sannsynligvis snart vil legge to innbyrdes uforenlige syn til grunn for lære og liturgi.

Når HH formulerer sin konklusjon negativt, ser jeg for meg at det må være et relativt stort rom for at konklusjonen kan bli motsatt. Da blir jeg genuint nysgjerrig på hva som *i dette spørsmålet* etter hans mening faktisk kan ødelegge den kirkelige enheten. Er det en situasjon der vi står igjen med én, ikke to, liturgier for ekteskapsinngåelse? Eller vil det at tilhengere av ”det nye” synet forlanger å forrette alle vigslar etter likekjønnsideologi og -liturgi, være splittende? Det burde være unødvendig å skrive det, men jeg presiserer at dette er åpne, ikke retoriske, spørsmål.

HH bekrefter at han selv mener at likekjønnet samliv ikke kan inngå i en kristen forståelse av hva et ekteskap er. Men synet på *splittelse* kommer han fram til ved å slutte seg til den oppfatning at Bispemøtet (BM) 2013 i dette spørsmålet gjorde en ”prinsipiell teologisk vurdering som knytter seg til den klassiske lutherske oppfatning av kirkens enhet” (Jfr. CA 7). Denne påstanden refereres inngående og uten motforestillinger. Samtidig rettes skytset mot to andre argumenta-

sjonslinjer – ”skriftautoritet” og ”synd” – som HH heller ikke finner farbare i den aktuelle saken.

Jeg synes ikke vi skal slippe CA 7 så raskt. En, etter min oppfatning, mer sakssvarende tolkning vil også ha konsekvenser for skriftforståelsen, som er den ene argumentasjonslinjen HH nevner og avviser, i det aktuelle spørsmålet. Evangeliets lære er i en luthersk kontekst å forkynne Guds ord som lov og evangelium.

Den læretradisjonen jeg har oppfattet at vi begge står i når vi fortsatt er enige i det teologiske hovedspørsmål, svarer slik på hva som hører med til det CA krever konsens om: ”Læren om det heterofile, monogame, livsvarige ekteskap inngår i kristen skapelsestro og kan dermed ikke stilles utenfor rammen av den trinitariske forkynnelse som det i CA 7 kreves konsens om.” Dette høringssvaret ble gitt fra MF til innstillingen om ”Kirkens enhet og troens fundament” i 1997. Videre uttalte man: ”Innstillingen argumenterer på en overbevisende måte for at også etiske lærespørsmål inngår i kirkelæren som enhetsskapende og dermed i nådemiddelforvaltningens innhold i samsvar med CA 7. At dette er i overensstemmelse med det lutherske bekjennesskriftet selv, framgår av de etiske lærepunkter som inngår i læreartiklene 1-21.” Det siste begrunnes i at kirken også har en lære om synden; jfr. den andre argumentasjonslinjen som HH nevner og avviser, og at selve testen på om splittelse skjer, er hva kirken har å si i skriftemål og absolusjon. Her kan den ikke – med enheten intakt – tale med to tunger.

Den moderne historiefortellingen om hva som

kan eller må splitte kirken, tar tidligere utredninger til inntekt for en harmoniserende konklusjon slik HH også gjør. Men situasjonen er en annen nå. De som deler vårt grunnstandpunkt, bør ta stilling til denne utfordringen fra ti medlemmer av Lærenemnda 2005 (LN): "Disse medlemmene peker [...] på at det i kirken finnes to syn som er uforenlige, og at ikke begge kan være retningsgivende for kirkens lære, ordninger og liturgi." Det er dette som nå er i ferd med å skje.

HH drar store vekslers på at kirken dels har endret syn, dels har levd med uenighet i slike spørsmål som krig/fred, onani (!) og skilsmisse/gjengifte. Er dette relevante eksempler når det nå tenkes radikalt nytt om relasjonen kvinne/mor, mann/far og barn, og der dette skal nedfelles i lære og liturgi? Det kan jeg ikke se. Kirken har faktisk en lære som ikke er pasifistisk, selv om den meget godt kan leve med at noen kristne er

pasifister. Den har videre en entydig lære som ikke fremmer skilsmisse, og ingen vil – all uenighet satt til side – anse dette som et gode *i seg selv*. Kirken har framfor alt ikke en liturgi som legitimerer uenighet i disse spørsmålene.

Når mange i kirken vil innføre en liturgi som ikke bare er i strid, men uforenlig med den nå gjeldende, kan det bare skje ved at selve lærepunktet relativiseres. Dét aktualiseres når dette skal "praktiseres" på lokalplanet; dvs. i konfirmandundervisning, trosopplæring, forkynnelse – og i bryllup. Alternativet til at vi kan (og bør) få menigheter som frimodig står for ett syn – dvs. for kirkens tradisjonelle lære – er at kirken i praksis og i forlegenhet vil tie om så eksistensielt viktige spørsmål.

Her står vi overfor den største utfordringen når splittelse diskuteres, praksisfeltet, der all teologi skal prøves.

luther

G.K. Chesterton

DET EVIGE MENNESKE

Oversettelse: Sigrund Undset

329,-

Hva er det, om noe, som gjør et menneske til et menneske? Dette er spørsmålet G.K. Chesterton starter med i sin klassiske oppdagelsesreise i menneskehetens historie. Chesterton var britisk journalist og forfatter, og er i Norge mest kjent for historien om Father Brown. Forfatterens fortellerstil er på samme tid enkel og morsom, tankevekkende og dypsindig. C.S Lewis forteller i sin selvbiografi "Tatt av gleden" (Luther 2007) at "Det evige menneske" bidro til hans omvendelse. **Sigrund Undset** oversatte boken i 1931, og utgaven som nå foreligger er en modernisert versjon av Undsets opprinnelige oversettelse. **Trond Berg Eriksen, professor i idéhistorie**, har skrevet forordet.

www.lutherforlag.no

SØNDAGSTEKSTEN

SJUR ISAKSEN - TORSTEIN EIDEM NORDAL - STEPHEN SIRRIS

ASKEONSDAG - 1. SØNDAG I FASTETIDEN

2. SØNDAG I FASTETIDEN

ASKEONSDAG

10. FEBRUAR 2016

Prekentekest: Mark 2,18–20

Lesetekster: Jes 58,4–10 / Apg 13,1–4;14,22–23

Liturgisk farge: Fiolett

HVA SLAGS DAG ER DETTE?

Den kristne kirke i sin alminnelighet, og vår lutherske kirke i særdeleshett, har et ambivalent forhold til faste. Mye tyder på at Jesus hadde det samme. På den dagen som innleder fastetiden, kan prekenen gjerne reflektere denne ambivalensen: Vi både oppfordrer til og advarer mot faste. Selve askeonsdagen refererer til en skikk som oppsto tidlig i kirkens historie. De som hadde gjort seg skyldig i en grov synd som krevde offentlig bot, startet sin botsperiode på onsdagen før første søndag i fasten. Slik oppsto askeonsdag. Synderne kledde seg i botsklær og ble overstrødd med aske mens biskopen sa til dem: *"Husk, menneske, at du er støv og skal vende tilbake til støv. Gjør bot så du kan ha evig liv."* Deretter ble de

som gjorde bot, drevet ut av kirken slik Adam og Eva ble drevet ut av paradiset. De ble tatt opp igjen i fellesskapet på skjærtorsdag.

Dette er ikke kirkens botspraksis i dag. Vi har en sterkere forståelse av at alle trenger å gjøre bot hver dag. Ikke minst gjelder det i luthersk sammenheng. Luther selv la stor vekt på den daglige omvendelsen som en fortsettelse av dåpen.

EN OMVENDT KONTEKST

Ved inngangen til fastetida kan det være hensiktsmessig å gå selve fastekonseptet litt etter i sømene. En betydelig del av kirkeåret bærer denne inskripsjonen, men den refererer til en religiøs praksis som knapt kan sies å leve i vår kirke. Fasten forsvant i stor grad med reformasjonen for snart 500 år siden. Det var nok grunn til å kritisere den form fasten hadde fått i middelalderens kirke. Men kirken slo barnet ut med badevannet. I frykt for loviskhet har åndelige øvelser i sin alminnelighet, og faste i særdeleshett, mer blitt et konsept å advare mot enn å oppmuntre til. Reformatorene mente at denne advarselen var nødvendig mest fordi den spesifikke fastepraksisen svekket trofrieteten og ikke var nødvendig for syndstilgivelsen (CA XXVI).

Men i Jesu jødiske samtid var situasjonen motsatt at den vi lever i. Da var det nettopp *fraværet* av faste hos Jesus-disiplene som vekket oppsikt og som skilte dem ut fra normen. Fasten svarte til det botsalvoret som skulle gjøre jødene

ydmyke og i stand til å motta Messias når han kom. Fariseerne fastet mandag og torsdag, og de *demonstrerte* sin faste offentlig slik at de om mulig kunne påvirke folket til liknende fromhet. Mye tyder på at Johannes og hans disipler la seg tett opp til fariseernes praksis på dette området. Det betyr altså at den korte konversasjonen fra Mark 2, som utgjør prekenteeksten på Askeonsdag, utspiller i en kontekst som er omtrent omvendt av vår. Å overta glatt Jesu kritikk av datidens fastlåste religiøse ritualer vil i dag være å slå inn åpne dører. Men hva skal vi da bruke teksten til?

FASTE I GUDSFRAVÆRETS TID

Jesus kaster ikke all faste på dør. Han henviser fasten til en bestemt tid: *Men det skal komme en tid...* (v 20) Jesus bebuder altså en fastetid, men denne er å forstå som en ”episode av formørkelse”, fra langfredag til påskemorgen. Guds rike har brutt gjennom, og feiringen er ikke permanent, men bare midlertidig, avbrutt av korsfestelse og død. I og med oppstandelsen lever vi i en ny tid der vi ikke bare kan justere og fortsette den jødiske menighets skikk og praksis. Brudgommen er hos oss nå; det er kirkens tro og lære. Og Jesu retoriske spørsmål gjelder derfor fortsatt: *Kan vel bryllupsgjestene faste mens brudgommen er hos dem?* (v 19) Det er rett og slett slutt på formalistiske og asketiske livsformer som skygger for gleden over Guds nærvær i den oppstandne Kristus.

Men det finnes en annen faste. For Jesus er ikke konsekvent avisende til faste (Matt 17,21), og i apostlenes tjeneste ser det ut til at fasten har en plass (Apg 13,2f). Det finnes en måte å integre faste i sitt bønneliv og sin søken etter konsentrasjon og fordypping av relasjonen til Gud. Det er denne faste vi fortsatt vil oppfordre til i kirken. Den kan handle om å avstå fra mat; det er det mange som gjør eller synes de burde gjøre av mange ulike grunner. Men den kan også handle om andre former for disiplin, en disiplin som ikke skal hente Guds nåde til oss, men en disiplin som kan gjøre oss mer oppmerksomme på den Guds nåde som allerede omslutter oss.

EN ONSDAG FORMIDDAG PÅ ET AMERIKANSK SYKEHUS

Jeg arbeidet et år på et sykehus i Minnesota, USA. Sykehuset hadde en stor og etterspurt prestetjeneste. Amerikanske pasienter er ikke sjenerte for å be om en samtale med presten. I sykehuset fantes det også et pent kapell. Dette var ikke tilsvarende mye brukt, og gudstjenestene vi arrangerte på søndagen, var ofte dårlig besøkt. Men en dag i året var kapellet fullt. Det var askeonsdag formiddag. Midt i arbeidstiden fylte både ansatte og pasienter opp kapellet til randen. Den korte gudstjenesten ble avsluttet med at alle fikk kors-tegnet i pannen, tegnet med svart aske. Asken var ren nok til at selv leger og sykepleiere bevarte dette tegnet i pannen gjennom resten av arbeidsdagen. Det gjorde inntrykk å møte pasienter og medisinsk personell i gangene etterpå, med en felles og synlig identitet, formet som et kors i pannen.

ASKE

De siste årene er det blitt vanlig også i en del norske menigheter å bruke aske til å tegne korset i gudstjenesten på denne dagen. Asken kan flere egenskaper med dertil hørende symbolverdier:

- Aske er dødt og utbrent. Det er ikke noe mer organisk materiale igjen som kan ta fyr. Dermed blir asken også et symbol på døden og det biologiske og sjelelige nullpunkt.
- Aske er sorg og anger. Palmesøndag 2010 feiret jeg i St. George's Cathedral i Cape Town. Der fikk alle gudstjenestefeirende utdelt et vakker flettet palmekors. Etter gudstjenesten ble disse samlet inn for å brennes, slik at asken fra palmekorsene skulle brukes på askeonsdag året etter.
- Aske er rent. Når du er på nullpunktet har du ikke noe å tape. Renselsen legger grunnlaget for den nye begynnelse.

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

1. SØNDAG I FASTETIDEN

14. FEBRUAR 2016

Prekentekest: Matteus 26,36–45

Lesetekster: 2 Sam 12,1–10 / Hebr 5,7–9

Liturgisk farge: Fiolett

TIL DAGEN

Fastetiden er her. Stikkord vi gjerne kommer på i farten, er bot, avståelse, selvransakelse, kamp. Men klarer vi å finne begreper som lar oss få se den andre siden av medaljen? Fasten gir muligheter, prioriteringer, tid, evne og nåde. Vi har lagt bak oss *fastelavnssøndag*, *fleskemandag* og *feitetirs-dag*. Disse dagene var det *karneval* (lat. *carne vale*: ”Farvel til kjøttet”) før selve de førti dagers faste tok til på *askeonsdagen*. Fem ukers faste skal avsluttes med *den stille uke*, og klimakset over alt: Oppstandelsesdagen. Fastens grunnlag er dette, at den skal forberede hjerte, tanke og ånd på påsken som kommer. Kampen mot fristelsen eller fristeren er tema i dag.

TIL TEKSTEN

Vi befinner oss i Getsemane (hebr. *Gat sjemani*: Olivenpresse) der Jesus er sammen med Peter og Sebedeus-sønnene Jakob og Johannes. I minnet bes vi ha Peters velmente, men lite selverkjennende løfte like før om ikke å fornekte sin mester (v 30ff). Jesu ord til disiplene i v 36 er som et ekko fra stamfar Abrahams ord til sine tjenere da han tok sin enbårne sønn Isak opp til fjellet Moria: ”Vent her mens jeg og gutten går dit for å tilbe!” (Gen 22,5) Jesus avslører så i v 38 sin innerste uro, stikk i strid med hva samtidens grekere ville forvente av en mytologisk helt (Jfr. Sal 42,6 og 43,5: ”Hvorfor er du tynget av sorg?”).

Vi leser videre i v 39a en dramatisk og overraskende detaljert skildring for et evangelium å

være. Dagens hebreertekst gir oss en pekepinn på hvordan Jesus sa dette, ”med høye skrik og tårer”. Epistelen forteller oss til og med at Jesus ble bønnhørt, ikke fordi han var sønn – men fordi han var gudfryktig. Hvordan skal vi forstå dette? Kan det være at bønnhørelse ikke alltid betyr at Gud svarer ja, men at vi får kraft til å tåle hans nei? Man vet videre at i israelittisk kultur ba man gjerne personlige bøtter høyt (Jfr. 6,5; Luk 18,13). Dermed kan vi anta at Peter, Jakob og Johannes ser hvor Jesus går; de ser hva som skjer, og de hører hva han ber. Og de sovner.

La oss stoppe opp ved ordet *beger* (πιτήριον, v 39b). I tillegg til å være benevnelsen for beholderen for offeret i tempelet, møter vi ordet en rekke ganger i NT (Merk særlig 20,22f og Joh 18,11). Det kan være metafor for skjebne eller erfaring som gagnar positivt til glede og velstand, eller som gagnar negativt til sorg og motgang. Jesus vet nok at begeret ikke kan gå forbi ham, men han ber likevel. Hva sier dette oss?

Jesus ber lenge, første gangen én time med de samme ordene (v 40). Jesus ønsker at disiplene skal våke, videre at de også skal be om ikke å ”komme i fristelse” (πειρασμός, v 41a). Fristelse kan oversettes med å prøve Gud, gjøre opprør mot Gud, komme i den motgang som Gud har satt foran for å tjene eller teste, i dette tilfellet å bli lokket til synd; jfr. å falle i søvn. ”Ånden er villig, men kroppen er svak.” (v 41b) Hvordan forholder oss vi til dette i vår kultur, at kroppen (σὰρξ) er svak? Det skapte og forgjengelige er svakere enn det guddommelige og uforgjengelige. Spørsmålet er om dette er en trøst til disiplene, eller om Jesus trøster seg selv?

Nå er timen kommet (v 45), den som evangeliene flere steder sier at ennå ikke er kommet (Jfr. Joh 2,4; 7,6; 30). Interessant er det at vi kan lese v.45 som en *antitetisk parallellisme*: ”(Dere) sover og hviler” er motsetning til ”(Jeg blir) overgitt”, og ”Menneskesønnen” er motsetning til ”synderhender”.

TIL PREKENEN

- Hva er det med Peter?

Vi glemmer gjerne Getsemane når vi hører Peters gråt over å ha fornektet sin mester; vi går rett til

det siste måltidet. Men Peter var i hagen. Han så Jesu dødsangst. Han sovnet; han sviktet. Peter sovner tre ganger; Jesus ber tre ganger; Peter fornekter Jesus tre ganger; Peter blir en advarsel; Jesus blir et eksempel til etterfølgelse. ”Våk med meg,” nevnes to ganger i vår tekst: Første gang med inderlighet, andre gang med skuffelse direkte til Peter. Vi husker at løftesnavnet Immanuel betyr ”Gud med oss”, og erkjenner: Slik Jesus har vært der for disiplene, utfordres de nå til å stille opp for ham.

- Hva var det Jesus fryktet?

Var det smerten, døden eller tanken om at verdens synd skulle legges på ham? Du kan se for deg en som rekker deg et beger fylt med noe som du må drikke: Hva er det vi frykter i vår dødstime? En sa det slik: ”Vi sang så fint om hvor vakkert det skulle bli på den andre siden. Ingen snakket om at vi måtte dø først.”

- Hvilken bønn ba Jesus?

I Matt 6 lærer Jesus disiplene å be. Vår tekst inneholder tre sentrale elementer fra denne bøn- nen: 1) ”Far”, 2) ”Ikke som jeg vil, bare som du vil”, og 3) ”be om at dere ikke må komme i fristelse”. Kan det hende det var Herrens egen bønn som ble bedt ustanselig denne natten? De to bønnene som siteres i v 39 og v 42 er nemlig ikke totalt identiske, men har det samme innholdet. Av ordlyden kan vi merke oss at begeret kan gå forbi hvis Jesus ikke drikker det, men da vil ingen andre kunne drikke det. Allerede her blir det fastlagt at verdens synd ikke kunne sones på annen måte enn ved Guds Sønnns død.

- Hva betyr det at Jesus omtaler seg selv som menneskesønn?

”Menneskesønn” er en motsetning til ”synderhender”. Kanskje er dette et uttrykk for solidaritet? Å lide og dø hører menneskelivet til; Jesus bruker ordet for å vise at han står sammen med mennesket, kjøper oss ut av synd og skyld og for- nedrer seg selv.

- Hvorfor så åpent referere til denne totale hjelpeløsheten, frykten og angsten?

For å si det slik: Hvis du er én av tolv menn og vil lage en religion, begynner du ikke med en svak Gud i Getsemane (Jfr. hva andre hager i Bibelen sier om Gud, som Eden og Det nye

Jerusalem). Vi kan se for et oss en annen beger- drikker fra antikken: Sokrates, og forsvarstalen han holdt idet han skal tømme giftbeget – relevant fordi datidens lesere kunne trekke paralleller mellom Sokrates og Jesus, og se at begge ble regnet som uskyldige, men begge drikker beget likevel! Jesus var under synden og syndens forbannelse, og døde. Av Gud ble han betraktet som den eneste synder i verden, og han skulle frivillig ta alle andres synd på seg. Fordi han var syndfri skulle han ikke dø, men av den grunn ville han dø for våre synder. Vi kryper til korset. Jesus gjør det for å dø; vi gjør det for å leve. **Salmeforslag:** Den vanskeligste bøn- nen (634) og Jesus, Guds son (635).

TORSTEIN EIDEM NORDAL
SOKNEPREST I KVITeseID OG
BRUNKEBERG

SOKNEPREST.KVITeseID@KYRKJETRAPPA.NO

2. SØNDAG I FASTETIDEN

21. FEBRUAR 2016

Prekentekest: Jes 55,1–7

Lesetekster: 2 Kor 6,1–10 / Luk 13,22–30

Liturgisk farge: Fiolett

TIL DAGEN

Denne fastesøndagen kalles Reminiscare, ”kom i hu”. Navnet er hentet fra Sal 25,6: ”Kom i hu din barmhjertighet og dine velgjerninger, Herre, for de er fra evighet.” Dette er et bønnerop som ligner Kyrie eleison. Framfor oppmerksomhet overfor noen menneskelig egenskap eller presta- sjon appellerer ropet til Guds godhet.

TIL TEKSTEN

Evangelieteksten (Luk 13,22–30) består av Jesu innholdsrike svar på et spørsmål han får: ”Herre, er det få som blir frelst?” Svaret er en oppfordring til spørsmålsstillerne om selv å kjempe for å komme inn gjennom ”den trange døren” som en gang lukkes. Mens noen gråter og skjærer tenner utenfor, er det gjestebud og fest inne i Guds rike. Ikke bare finner vi Abraham, Isak og Jakob og alle profetene ved festbordet, men folk fra hele verden, ifølge Jesus. Hva er vårt perspektiv? De utenfor, de innenfor eller kontrasten mellom dem? Jesu eget svar er trestemt og inneholder alle dimensjonene, men nåden og festen er *cantus firmus*.

Det samme gjelder paulusteksten (2 Kor 6,1–10) som beskriver Kristi medarbeidere. Tross all motgang er Guds nåde virkekraftig midt i kampen og slitet. Virkeligheten som beskrives, er på mange måter ulik den nåværende norske kirkehverdag. Det er tankevekkende.

Det er ikke umiddelbart klart hvor linjene møtes i dagens tekster. Mens Paulus skildrer medarbeideres motgang og velsignelser, forteller Jesus om det store gjestebudet. En fellesnevner er nåden; Gud gir, vi deler. Perspektivet forsterkes av prekenteosten (Jes 55,1–7) som er en uforbeholden invitasjon: ”Kom, alle tørste, kom til vannet! Dere uten penger, kom og kjøp korn og spis! Kom, kjøp korn uten penger, vin og melk uten betaling!” Tre ganger lyder oppfordringen om å komme. Åpningsversene er poengtert: Den uforbeholdne og ubetingede invitasjonen går ut til enhver som hører. Åpenhet erstatter opptakskriterier. De inviterte kvalifiseres snarere ut fra hva de mangler enn hva de har; jfr. saligprinsningene. Noe grunnleggende tilbys vederlagsfritt: Vann til den tørste og korn til den sultne. Mat og drikket mottas og opprettholder livet. Dette gis gratis, av nåde. Innad i versene ligger en selvmotsigelse: ”Kjøp uten penger!” I så tilfelle er det ikke kjøp og salg, men en gave som gis. Jesaja beretter om noe livsnødvendig som gis, derfor står mye på spill for mottakerne.

Når Jesaja knytter gavene til gudsordet, og kaller det ”fete retter”, smaker tekstene ikke mye av faste og avholdenhet. Bordsetningen er en

parallel til luksteksten som handler om å sitte til bords i Guds rike. Noen vil påberope seg eierskap til Jesus ”... vi har jo spist og drukket sammen med deg.” (Luk 13,26) Bordfellesskap og måltid er i utgangspunktet ikke åpent for hvem som helst, den gang som nå. Jesus ble kritisert for hvem han spiste og drakk sammen med. I antikken lød et munnhell: ”Jeg har spist i dag, men ikke hatt noe måltid.” Et måltid er noe utover det å få i seg mat. Det er et sosialt fellesskap: Si meg hvem du spiser sammen med, og jeg skal si deg hvem du er.

Det er ikke vanskelig å assosiere vann og korn med nattverdens gaver som slukker tørst og sult. Blant mange aspekter vil jeg følge én av trådene. Den handler om måltid, bordfellesskap og nattverdens økonomi, og forutsetter at det feires nattverd i gudstjenesten.

TIL PREKENEN: "KOM OG DRIKK, KOM OG SPIS!"

Prekenteosten er en nåderik invitasjon til å komme for å drikke og spise, belyst av Jesu ord om å sitte til bords i Guds rike. Dette billedrike språket serverer det samme evangeliet som smårettene jeg nå gir smakebiter av i form av et maleri, et ikon, et dikt og en bok.

I: Leonardo da Vincis bilde *Det siste måltidet* finnes i refektoriet, spisesalen, i klosteret Santa Maria delle Grazie i Milano. Veggmaleriet ble fullført i 1498. Kunstneren tok utgangspunkt i Joh 13,21 og evangelistens skildring av skjærtorsdagsmåltidet. Bildet viser øyeblikket hvor Jesus sier at en av disiplene skal forråde han. Plutselig rår forvirringen. Mimikk og kroppsspråk avslører opprørte disipler. I disse tumultene sitter Jesus med åpne håndflater, en invitasjon til det som ligger på bordet framfor ham, brød og vin, nattverdens gaver. Mary Shelly skildrer sitt møte med bildet slik: ”First we visited the fading inimitable fresco of Leonardo da Vinci. How vain are copies! Not in one, nor in any print, did I ever see the slightest approach to the expression in our Saviour's face, such as it is in the original. Majesty and love — these are the words that would describe it — joined to an absence of all guile that expresses the divine nature more visibly than

I ever saw it in any other picture.” Maleriet fyller en endevegg i spisesalen i klosteret. Når munkene spiste, så de Jesus og disiplene sitte ved sitt bord langs den ene veggen. Og de så en åpen bordende hvor det er plass til flere. Kristen tro er fellesskap med Jesus og disiplene!

II: Andrej Rubljevs ikon *Den hellige treenighet* ble malt i Russland på 1400-tallet. I Mos 18 forteller at Abraham fikk besøk av tre menn. Ikonet viser et fellesskap av tre personer sittende rundt et bord. De har glorie og vinger; alle har blåfarge – himmelens farge – på klærne. De sitter, hvilket uttrykker en herskende stilling. I midten ser vi Sønnen. Han har hånden på bordet, og to fingre, symbolet for Gud og menneske, peker mot skåla på bordet. Den ligner en nattverdskalk, Kristi offer for verden. Faderen mottar dette offeret ved å løfte hånden og velsigne det. Ånden har en lang pekefinger som rettes mot den ledige bordenden, nærmest oss. Han har grønnfarget kjortel, fordi han er livgiver. Jesu kjortel er derimot rødfarget, jordens, blodets og kjærlighetens farge. Ikonet er malt i omvendt perspektiv: I et vanlig bilde blir personene mindre jo lenger bort de er. Det gir dybde, og betrakterne får et inntrykk av avstand. Men i Rubljevs ikon blir de tre personene større jo lenger inn i bildet man ser. For eksempel er de fremste føttene mindre enn de bakre. Dette gir følgende effekt: Bildet åpner seg, og den som ser, trekkes inn i bildet – til den ledige bordenden. Kristen tro er fellesskap med Fader, Sønn og Hellig ånd!

III: At bordfellesskap fortsatt sier noe om vår identitet, er sikkert. Hvem har du spist sammen med den siste måneden, og i hvilke hjem? I dette ligger en utfordrende tanke om å tematisere det som er kalt en kristen dyd, gjestfrihet. Det er et element i den årlige fasteaksjonen, og et ukentlig tema med kirkecaffe og åpne hjem. At bordfellesskapet er uttrykk for gjestfrihet, gjør at det også med motsatt fortegn kan oppleves ekskluderende. Uvenner kjenner seg sjelden komfortable med å spise sammen. I norsk kirkehistorie har spørsmålet om å være verdig til sakramentet vært et tema. Det er ikke alltid fellesskapet som setter grenser; noen ganger trekker den enkelte selv grensene. Om dette skriver George Herbert

(1593–1633), *Love bade me welcome* (for øvrig vakkert tonesatt av John Tavener) – her i min egen oversettelse:

*Kjærligheten ønsket meg velkommen,
men likevel trakk min sjel seg tilbake, skyldig,
med støv og synd.*

*Men den oppmerksomme kjærligheten, som så at
jeg krympet helt fra jeg kom inn,
kom nærmere og spurte vennlig om jeg manglet
noe.*

*”Å være en gjest”, sa jeg, ”som er verdig til å være
her.” Kjærligheten sa: ”Men det er du!”*

*”Jeg, den uvennlige, den utakknemlige, å kjære,
jeg kan engang ikke se på deg!” Kjærligheten tok
hånden min og spurte smilende: ”Hvem andre
skapte øynene dine enn jeg?”*

*”Sant, Herre, meg jeg har skadet dem. La skam-
men min gå hvor den fortjener.”” Og vet du
ikke,” sier Kjærligheten, ”hvem som bar skyl-
den?”*

”Min kjære, da vil jeg tjene og servere.”

*”Du må sette deg ned,” sier Kjærligheten, ”og
smake det jeg gir.”*

Så jeg satte meg og spiste.

Kristen tro er fellesskap, av, med og i Kjærlighet!

IV: *Nattverdens økonomi* er en tankevekkende bok skrevet av William Cavanaugh (Luther forlag, 2013). Denne boken anbefales varmt for alle fastetidens predikanter. Forfatteren hevder at forbrukerkulturen er et viktig tema for teologien fordi den bærer en åndelighet og en verdensanskuelse som former oss på dypet. Vi må forholde oss til materielle ting, ifølge forfatteren – og ”trenger å utforske hvor forbrukerkulturen og kristendommen møtes og hvor de skiller lag” (s 51). Kirken har et svært viktig bidrag i denne samtalen, og kilden finnes i nattverden. Forbrukersamfunnet kontrasteres med nattverden. Fastetiden er en anledning til å gå i dialog med forbrukerkulturen som vi selv er del av, og åpne for refleksjon og selvransakelse.

I stedet for å tegne et svart-hvitt bilde mellom forbrukerkultur og kristendom, åpner forfatteren for dialog og konstruktiv kritikk. Tittelens to begreper, nattverd og økonomi, viser hvordan det kristne livet næres av evangeliet som gis i sakramentene, og utfoldes gjennom forvalterskap i verden. Boken klarer mer enn å balansere faste-

tidens konsentrasjon og handling; den evner å sette disse i et fruktbart samspill. Dermed unngås grøftene på begge siden av veien, innadvendt kvietisme og utadvendt aktivisme. Boken bygger bro mellom samling og sendelse, gave og oppgave. Det bidrar til at kirken og de troende kan være lys og salt i verden.

Cavanaugh samler etter min vurdering trådene denne fastesøndagen når han skriver (s 155): ”Nattverden forteller en annen historie om sult og forbruk. Den begynner ikke med knapphet, men med ham som kom for at vi skulle ha liv og overflod: ’Den som kommer til meg skal ikke hungre, og den som tror på meg, skal aldri tørste.’ (Joh 6,35) Menneskenes uslukkkelige begjær blir absorbert av Guds overstrømmende nåde når han gir oss Jesu kropp og blod. Men nattverdens overflod kan ikke skilles fra kenosis, korsets selvutslettelse: den som konsumerer Kristi kropp og blod kan ikke lenger stå på avstand fra

det han eller hun spiser og drikker – det blir en del av kroppen deres: ’Den som spiser min kropp og drikker mitt blod, blir i meg og jeg i ham.’ (Joh 6,56)”

Tro på Kristus er fellesskap med mennesker og verden!

SALMEFORSLAG

621 Nå dekkes bordet
922 Hos deg er livets kilde
113 Ingen vinner frem til den evige ro
261 Der mange skal komme fra øst og fra vest
610 Du opnar, vår evige Fader
158 Jesus, din søte forening å smake
312 Til himlene rekker din miskunnhet, Gud

STEPHEN SARRIS
PHD-STIPENDIAT,
VID VITENSKAPELIGE HØGSKOLE
STEPHEN.SARRIS@VID.NO

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

TILSETTINGER

BORG BISPEDØMME

Borg bispedømmeråd har i møte 9.12.2015 foretatt følgende tilsetninger:

Tore Schwartz Olsen som sokneprest i Fredrikstad domprosti med tjenestested Torsnes og Østre Fredrikstad sokn.

Daniel Sverre Engar Andersen som kapellan i Nedre Romerike prosti med tjenestested Strømmen sokn.

Isabell Skagen som sokneprest i Øvre Romerike prosti med tjenestested Hurdal sokn.

Vi har mottatt bekreftelse på at alle tre tar imot stillingene.

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, førstelektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Bokmeldingsansvarlig: Postdoktor Kristin Graff-Kallevåg. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 590,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 800,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>